

ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ХІМІЧНОЇ НАУКИ В ХАРКІВСЬКОМУ
НАЦІОНАЛЬНОМУ ТЕХНІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ «ХП»

Константинов В.А., докт. філос.

(Центр пам'яткознавства НАНУ і УТОПІК)

Рецензія на роботу: Шульга І. М. Розвиток хімічної науки у Харківських практичному технологічному, технологічному та хіміко-технологічному інститутах : Монографія / І. М. Шульга. – Х. : Видавець Рожко С. Г., 2016. – 240 с.

Визначення напрямів розвитку національної вищої технічної освіти активно обговорюється в урядових, освітніх та наукових колах. Євроінтеграційні процеси впливають не лише на кваліфікаційний рівень випускників технічних вишів, а й торкаються системних змін в цілому. Проте у пошуках та впровадженні нових освітніх стандартів варто виважено вивчити здобутки та прорахунки української технічної школи. Саме на цьому наголошено у монографії І. М. Шульги „Розвиток хімічної науки у Харківських практичному технологічному, технологічному та хіміко-технологічному інститутах”.

У книзі І. М. Шульги простежено трансформації інженерної освіти в галузі хімії в одному з найстаріших науково-освітніх центрів – Національному технічному університеті „Харківський політехнічний інститут”. Насамперед, виділено і простежено на прикладі названого вище інституту перехід від практичного технологічного до затвердження політехнічного типу вищої технічної школи. Це цілком логічно обумовило розподіл основного фактологічного матеріалу на структурні підрозділи.

Автор у своїй роботі також приділила увагу питанням організації науково-дослідної роботи, а саме: формуванню матеріально-технічної бази, підготовки наукових кадрів та аналіз основних напрямів роботи хімічних та хіміко-технологічних кафедр тощо. Запропонована І. М. Шульгою систематизація особливостей інституалізації і професіоналізації хімічної науки в інститутах у досліджуваний період

представлена у Додатках. На наш погляд, подібне узагальнення цих процесів є обґрунтованим і доречним.

У першому розділі монографії І. М. Шульги розкрито етап становлення хімії як науки та комплексу навчальних дисциплін у Харківському практичному технологічному інституті з часу його відкриття у 1885 р. Витокі основних хімічних напрямів проаналізовано через науково-педагогічну діяльність вчених, імена яких були незаслужено забуті. Серед них професори О. М. Щукарев, М. Д. Зуєв, І. А. Красуський, М. І. Кузнецов, М. П. Клобуков та ін. Осмислення організації наукової і навчальної роботи з хімії у Харківських практичному технологічному, технологічному (з 1898 р.) інститутах проведено у контексті освітньої політики Російської імперії наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. Це стосується питань підготовки викладацького складу через інститут стипендіатів Міністерства народної освіти, модернізації навчальних планів та програм тощо.

На відміну від попередників І. М. Шульга розкриває поступ хімії у Харківських технологічному та хіміко-технологічному інститутах (1930–1949 рр.) як самостійні етапи, що докорінно відрізняються моделлю функціонування вищої технічної школи та науки. Створення та робота науково-дослідних хімічних кафедр у Харківському технологічному інституті у 20-х рр. ХХ ст. проаналізовано у другому розділі книги. Відзначено активну позицію професора І. А. Красуського на питання організації науково-дослідної роботи і засад державної системи під-

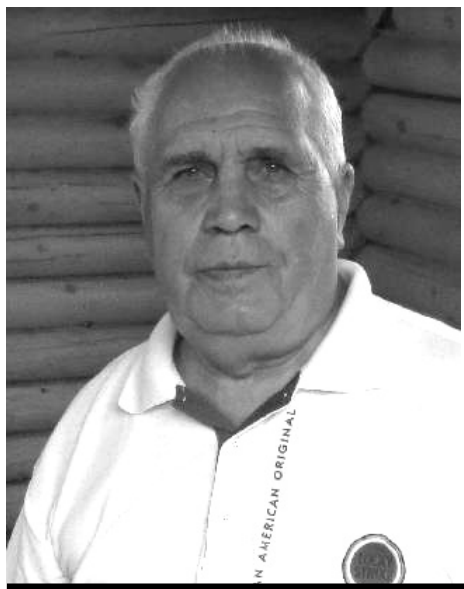
готовки науково-педагогічних кадрів.

Особливості організації навчального процесу і роботи хімічних та хіміко-технологічних кафедр у Харківському хіміко-технологічному інституті протягом 30–40-х рр. ХХ ст. розкрито у третьому розділі монографії. Плідна співпраця мережі хімічних та хіміко-технологічних кафедр на чолі з провідними вченими-хіміками з підприємствами хімічної промисловості значно стимулювало як науково-дослідну, так і навчальну інститутську роботу. Разом з тим І. М. Шульга наголошує на ролі науковців та інститутської науки у формуванні галузевих науково-дослідних інститутів, а саме: Українського НДІ вогнетривів ім. А. С. Бережного, Українського НДІ олій та жирів тощо.

І. М. Шульга завдяки запровадженню до наукового обігу розсекречених архівних документів часів німецької окупації Харкова (1941–

1943 рр.) відтворила малодосліджений час роботи Харківського політехнічного інституту.

Підсумовуючи огляд рецензованої монографії, необхідно відзначити досить ґрунтовну джерельну базу, насамперед, залучення значного масиву архівних документів. У роботі також використано рідкісні фотодокументи, зокрема лист-автограф Д. І. Менделєєва до професора Харківського технологічного інституту О. П. Лідова, студентський квиток і посвідчення про закінчення теоретичного курсу навчання майбутнього академіка В. В. Данилевського. Сподіваємося, що монографія І. М. Шульги зацікавить дослідників історії науки й техніки, а також фахівців з історії хімії та вищої технічної школи. Автору хочеться побажати в майбутньому розвинути проблемне поле своїх досліджень вищої технічної школи України.

РЕДКОЛЕГІЯ ЖУРНАЛУ

**«ПИТАННЯ ІСТОРІЇ
НАУКИ І ТЕХНІКИ»**

п о з д о р о в л я є

КОНСТАНТИНОВА

Володимира Олександровича

з 75-річчям

**і бажає міцного здоров'я,
щастя та багаторічної
плідної діяльності**